

ШИНЖЛЭХ УХААНЫ АКАДЕМИЙН ЭРХЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Удиртгал

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.22 дахь хэсэгт “Хууль зүйн судалгааны чанарыг шинэ түвшинд гаргаж, хууль тогтоомжийн боловсруулалт, хэрэгжилтийг судалгаанд суурилан хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ”, мөн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт “Хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг санаачлах, боловсруулах ажиллагааны үндэслэл, чанарыг сайжруулах, түүнд олон нийтийн оролцоог хангах, хууль тогтоомжийн төсөлд тавих шаардлагыг тодорхойлох, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг үнэлэх замаар хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлнэ” гэж тусгасан.

Монгол Улсын Их Хурлаас Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийг анх 1996 онд баталж 2006 онд нэмэлт өөрчлөлт оруулж хэрэгжилтийг зохион байгуулан, ШУА-ийн үйл ажиллагааг хууль, эрх зүйн хувьд зохицуулж ирсэн. Тус хуулийг хэрэгжүүлэх хугацаанд бий болсон улс орны болон салбарын хөгжлийн бодлого, эрх зүйн шинэчлэл, дэлхийн улс орнуудын шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн чиг хандлагатай уялдуулан энэхүү хуульд зарим нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулах хэрэгцээ, шаардлага үүссэн.

Монгол Улсын Их Хурлын Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хорооны 2018 оны 07 дугаар тогтоолоор Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх бэлтгэл хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан юм.

Шинжлэх ухааны Академиас уг хуулийн төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах, үзэл баримтлалын төсөл, хуулийн төсөл боловсруулах ажлыг зохион байгуулсан.

Шинжлэх ухаан, технологийн салбарын бодлого, хууль эрх зүйн баримт бичгийн хэрэгжилтийн талаарх судалгааг 2016 онд БСШУС-ын яамны захиалгаар ШУА-ийн Философийн хүрээлэнгийн судалгааны баг хийж гүйцэтгэсэн. Энэ судалгааны хүрээнд Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд дүн шинжилгээ хийж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах судалгааг МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн судалгааны баг хийж гүйцэтгэсэн.

Энэхүү судалгаанд үндэслэн Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Шинжлэх ухааны Академиас боловсруулан хуулийг санаачлагч УИХ-ын гишүүн Б.Баттөмөрт хүргүүлээд байна.

Хуулийн төслийн үр нөлөөллийн үнэлгээг 2017 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлсэн “Хууль тогтоомжийн тухай” хуулийн хэрэгжилтийг хангах үүднээс Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу хийсэн.

Энэхүү судалгаагаар Засгийн газраас баталсан аргачлалыг баримтлан Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлж, уг төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах замаар Шинжлэх ухааны Академийн үйл ажиллагааны эрх зүйн орчныг сайжруулах боломжийг тодорхойлох, мөн хуулийг хэрэглэхэд ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад хууль санаачлагчид дэмжлэг үзүүлэх, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулахад чиглэсэн зөвлөмж өгөхийг зорьсон.

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн /цаашид “Хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг дараах үе шаттайгаар хийлээ. Үүнд:

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

1. Шалгуур үзүүлэлт

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлыг тодотгож, улс орны нийгэм эдийн засийн хөгжилд үзүүлэх нөлөөг нэмэгдүүлэх чиглэлээр боловсруулсан болно.

Энэхүү хуулийн төслийг боловсруулснаар дараах эерэг үр дагавар үүснэ гэж тооцоолж байна. Үүнд:

ШУА-ийн эрх зүйн байдлыг хэт ерөнхий, оновчтой бус тодорхойлсон хуулийн агуулгын хүрээг тэлж, Шинжлэх ухааны Академи нь судалгаа хөгжүүлэлтийн ажил эрхлэх, нийгмийг соён гэгээрүүлэх, үндэсний соёл, хэл, түүх, угсаатны зүйн өв уламжлалыг судлах, хамгаалах зорилго бүхий шинжлэх ухааны төрийн төв байгууллага болно.

Энэ чиглэлд оруулсан томоохон өөрчлөлтүүд:

1. Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлыг оновчтой бус тодорхойлсныг шинэчлэх замаар үйл ажиллагааны цар хүрээг тэлэх,
2. Шинжлэх ухааны Академийн чиг үүргийг тодотгох,
3. Шинжлэх ухааны Академийн бүтцийн нэгжийг хуульчлах,
4. Эрх барих дээд байгуулагын үйл ажиллагааг нэмэгдүүлэх

Хуулийн төслийн үр нөлөөг дээр дурдсан асуудлуудын хүрээнд дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийн дагуу үнэллээ. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Зардал
3. Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах

2. Хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ

2.1. Зорилгод хүрэх байдал

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслөөр 7 хэсэг, заалт нэмэх, 10 хэсэг, заалтад нэмэлт оруулахаар тусгасан болно. Эдгээр зүйл, хэсэг, заалтуудын үр нөлөөг судалж үзсэн болно.

Дээрх хуулийн төсөл нь Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлыг оновчтой тодорхойлох, чиг үүргийг тодруулах үндсэн зорилготой болно.

2.2. Зардал

Төрд үүсэх зардал:

Зардлын тооцооны тайлангаас Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслөөр хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбоотойгоор улсын төсөвт нэмэлт ачаалал үүсэхгүй.

Иргэнд үүсэх зардал:

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор иргэнд зардал үүсэхгүй.

Аж ахуйн нэгжид:

Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор аж ахуйн нэгжид ямар нэгэн зардал үүсэхгүй.

2.3. Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1 дэх хэсэг болон Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурын дагуу үнэллээ.

- *Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх: Тийм*

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан асуултад хариулах замаар харилцан уялдааг үнэлэв. Үүнд:

Шалгуур	хариулт	тайлбар
1.хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Нийцсэн. Хуулийн төсөл батлагдсанаар ШУА-ийн үйл ажиллагааны цар хүрээ нэмэгдэж, судалгаа хөгжүүлэлтийн ажлын чанар, нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх замаар төсвийн санхүүжилтийн үр ашгийг дээшлүүлэх, эрдэм шинжилгээний байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх, оюуны болон материаллаг нөөцийг нэмэгдүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой болно.
2.хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;	Тийм	
3.хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Хуулийн төсөлд тусгагдсан нэр томьёо нь бусад хуулийн нэр томьёотой нийцсэн.
4.хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Нийцсэн.

5.хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Үгүй	Давхардаагүй. Шинжлэх ухаан технологийн тухай хуулийн холбогдох заалттай уялдуулсан.
6.хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тийм	Хуулийн төслөөр Шинжлэх ухааны Академийн бүтцийн нэгжийг тодотгож чиг үүргийг нэмэгдүүлсэн.
7.хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй	
8.хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй	
9.төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Тийм	
10.татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй	
11.тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Үгүй	
12.Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй	
13.хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Тийм	
14.хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	

15.хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	
16.хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Үгүй	

Дээрх судалгаанаас үзэхэд Шинжлэх ухааны Академийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь салбарын бусад хууль тогтоомжтой уялдсан, асуудал давхардаагүй байна.

ҮР ДҮНГИЙН ҮНЭЛГЭЭ, ЗӨВЛӨМЖ:

ДҮГНЭЛТ:

Зорилгодоо хүрэх байдал: Хуулийн төслийн зохицуулалт нь төслийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтуудыг бүрэн хангаж байна гэж үзэж байна.

Зардал: Хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбогдон санхүүгийн нэмэлт ачаалал улсын төсөвт үүсэхгүй. Тус салбарт хуваарилагдаж байгаа одоогийн төсвийн санхүүжилт, төсвийн бус орлогын хүрээнд зохицуулалт хийх замаар асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Уялдаа холбоо: Хуулийн төсөл нь зорилтдоо нийцсэн, бусад хуулийн төсөлтэй давхардаагүй байна.

ЗӨВЛӨМЖ:

Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд

- Хуулийн төслийн 2.1 дэх хэсэгт “судалгаа хөгжүүлэлтийн ажил эрхлэх”, “төрийн” гэсэн нэр томъёог шинээр тодорхойлон тусгах,
- Үндэсний түүх, хэл, соёл, угсаатны зүй, археологи, палеонтологийн эрдэм шинжилгээний музейг академийн харьяанд ажиллуулах эрхийг шилжүүлэх,

Зардал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

- Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбогдон шинээр бүтэц, орон тоо бий болгохгүй, төсөвт нэмэлт ачаалал үүсгэхгүй гэснийг баримтлах нь зүйтэй.

Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

- Хуулийн төслийн 2.1 дэх хэсэгт заасан “шинжлэх ухааны төрийн төв байгууллага” гэх нэр томъёог бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэх шаардлагатай байна.

--- oOo ---